

Postfață

Reeditarea uneia dintre cărțile de anvergură ale profesorului Nicolae Ciachir, de la finele secolului al XX-lea, nu este doar necesară pentru satisfacerea nevoiei de informație istorică a generațiilor de astăzi; este, dincolo de această neîndoieală utilitate – și mai mult: o modestă dar peremptorie (re)ilustrare a valorii științifice intrisece a unui tom care a ilustrat, la vremea apariției, dimensiunea europeană a istoriografiei românești. Și care, și astăzi își păstrează intactă actualitatea conținutului informațional și ideatic. Pe de altă parte – acest *remember* editorial se poate constitui într-un prilej de reflecție asupra destinului recunoașterii internaționale ori impunerii valorii unei opere științifice ce aparține unei culturi naționale – alta decât cele din spațiul de limbă engleză sau franceză.

Dacă volumul de față ar fi fost scris (ori, măcar, ulterior, tradus) în engleză – franceza deja nu mai slujește, de vreo jumătate de secol, ubicuității informaționale –, și apărut într-o editură euroatlantică cu impact internațional – autorul său ar fi fost prenumerat, am convingerrea, printre cei mai de seamă balcanologi ai vremii sale; *nota bene*: nu din România – ci din ansamblul comunității științifice mondiale. Poate că unora li s-ar părea o afirmațiune encomiastică; nu l-am cunoscut însă, personal (din păcate) decât accidental, pe profesorul Ciachir, astfel încât n-aș putea fi bănuit de *parti-pris*-uri – altele decât de natură pur științifică.

O sumară contextualizare poate fi, însă, lămuritoare.

O ilustrează, mai întâi, însuși autorul – atunci când în primul capitol, *Istoriografia problemei*, analizează stadiul balcanologiei mondiale: o cunoaștere pe care, până la dânsul, nu a evidențiat-o nimeni (în spațiul științific românesc) și care denotă stăpânirea totală a principalelor surse bibliografice edite. (Și, este de subliniat, pentru generațiilor de astăzi, nu suntem, încă, în era Internetului, când informația poate fi atât de ușor și disimulată, și manipulată.) Vorbitor a multor limbi străine, profesorului Ciachir îi erau familiare, ca atare, lucrări nu doar de limbă engleză și franceză (ori germană – pentru germani; italiană – pentru italieni), precum cvasitotalității confrăților săi euroatlantici – cum rezultă din simpla parcurgere a bibliografiilor sintezelor generale sau tematice ale acestora (unii cunoașteau, poate, cel mult, una-două limbi balcanice).

De aci rezultă, prin urmare, o primă diferență calitativă net în favoarea configurării dimensiunii științifice a balcanologului român Nicolae Ciachir. Care, însă – fatalitate... –, a fost profesor doar în capitala unei țări din sud-estul Europei (balcanice, în fapt; unii insistă, până la saturație asupra relevării sintagmei *Bucureștiul – Micul Paris*, neștiind ori omițând, cu falsă pudoare, precizarea: *într-un sat mare*) – nu la Paris, Londra, în Germania sau în Statele Unite – și scria, se înțelege, în limba-i maternă. Iar situația a continuat a fi aceeași, încă și în zilele noastre – *recte*, după apariția lucrării, în urmă cu aproape un sfert de veac.

Un motiv în plus în a fi reeditată lucrarea de față.

În adevăr, o sumară privire asupra conținutului sintezelor circumstanțiate Balcanilor apărute în vremurile noastre – dezvoltă aceleași restrânse surse de informare, în comparație cu cele ale profesorului Ciachir: surse livrești, cu mici excepții, scrise în limba (de circulație internațională) respectivă. Autori recunoscuți, de altfel, și la modă în lumea „academică” – cu aprecieri dintre cele mai pozitive asupra opurilor respective –, precum francezii Georges Castellan – decanul de vârstă al balcanologilor europeni (n. 1920)¹, Henry

¹ *Histoire des Balkans (XIVème-XXème siècle)*, Fayard, Paris, 1991 /534 pp./; de asemenea, între altele (după 1987) – (coautor: Antonia Bernard), *La Slovénie*, Presses Universitaires de France (coll. *Que sais-je?*), Paris, 1998 /128 pp./; *Histoire de l'Albanie et des Albanais*, Éditions Armeline, Crozon, 2002 /208 pp./; *Histoire du peuple roumain*, Éditions Armeline, Crozon, 2002 /388 pp./; *Serbes d'autrefois. Aux origines de la Serbie moderne*, Éditions Armeline, Crozon, 2008 /314 pp./ (prima ediție - 2005); recent (coautor: Gabrijela Vidan), *Histoire de la Croatie et de la Slovénie*, Éditions Armeline, Crozon, 2011 /524 pp./.

Bogdan² (cu tată maghiar); britanicii R.J. Crampton³, Tom Gallagher⁴, Misha Glenny⁵, Tim Judah⁶, Mark Mazower⁷; elvețianul Ernest Weibel⁸; eleno-francezul Georgios Prevelakis⁹; germanii Edgar Hösch¹⁰, Michael W. Weithmann¹¹; nord-americanii Dennis P. Hupchick¹², John R. Lampe¹³; britanicul cu rădăcini balcanice Stevan K. Pavlowitch¹⁴; nord-americană cu rădăcini balcanice Maria Todorova¹⁵.

Spre deosebire de cei mai mulți dintre aceștia – volumul profesorului scrupulosului om de știință român este rezultatul cercetărilor personale efectuate de-a lungul a mai multor decenii, concretizate, în prealabil, în numeroase și aprofundate studii¹⁶, bazate pe surse arhivistice excerptate din arhivele românești, dar și din alte țări. Aprecierile sunt, prin urmare, solid argumentate – nu numai prin consultarea, doar, a surselor livrestii; astfel, consistența documentară este, prin apelul critic la izvoarele de epocă, de certă valoare științifică – ce concură la sporirea credibilității întregului demers analitic.

Cercetător al Balcanilor – acasă la ei, și nu doar din paginile cărților –, profesorul Ciachir proiectează o perspectivă a istoriei acestora în strânsă legătură cu cea a spațiului statal românesc și al românilor, în general, așa cum o făcuse și N. Iorga – de altfel, titlul în engleză al volumului, așa cum rezultă din *Summary*, era transcris ca fiind *The History of South-East Europe and its relations with the Romanian People. (The Modern Epoch. 1789-1923.)* Era și firesc să fie așa – sursele documentare românești relevând multe dintre momentele istorice ale statelor balcanice, după cum rolul României moderne în zonă era, până la Primul Război Mondial, unul de care se ținea seama. În cuprinsul lucrării – aproape povestită și cu largi digresiuni istorice, de felul aceloră efectuate de N. Iorga – sunt introduse, pentru prima dată în istoriografia postbelică, fapte și aspecte nerelevante până atunci (de exemplu: referirile, pe larg, la aromâni și „chestiunea aromână”); aprecierile istoricilor – din statele balcanice, dar și occidentali sau sovietici – sunt supuse judecății cititorului, care este lăsat el să concluzioneze.

Prin modul prin care este structurată – și din care se vede și măiestria narativă și îndelungata experiență didactică a autorului –, lucrarea poate fi extrem de utilă, în continuare, generațiilor de cititori români; neșansa traducerii în engleză a privat – cum arătam la începutul

² *Histoire des pays de l'Est. Des origines à nos jours*. Postface originale, Perrin (coll. *Pluriel*), Paris, 1994 /646 pp./ /prima ediție – 1990; o altă ediție – 2008).

³ *Eastern Europe in the Twentieth Century – and after*, Routledge, London and New York, 1994 (1997 – a doua ediție); ediție în limba română: *Europa Răsăriteană în secolul al XX-lea... și după*. Traducere de Cornelia Bucur, Curtea Veche (col. *Om. Idee. Societate*), București, 2002 /560 pp./.

⁴ *The Balkans in the New Millennium. In the shadow of war and peace*, Routledge, London, New York, 2005; ediție în limba română: *Balcanii în noul mileniu. În umbra războiului și a păcii*. Traducere din engleză de Gabriela Ionescu. Postfață de Victor Neuman, Humanitas (seria *Istorie*), București, 2006 /344 pp./.

⁵ *The Balkans 1804-1999. Nationalism, War and the Great Powers*, Granta Books, London, 2000 /726 pp./.

⁶ *The Serbs. History, Myths and the Destruction of Yugoslavia*. Third Edition, Yale University Press, New Haven, London, 2009 /414 pp./ /prima ediție – 1997/.

⁷ *The Balkans. A Short History*, The Modern Library, New York, 2002 /192 pp./.

⁸ *Histoire et géopolitique des Balkans de 1800 à nos jours*, Ellipses (coll. *l'Orient politique*), Paris, 2002 /642 pp./.

⁹ *Les Balkans. Culture et géopolitique*, Nathan (coll. *Géographie d'aujourd'hui*), Paris, 1994 (reeditată în 1996); ediție în limba română: *Balcanii. Cultură și geopolitică*. Cu un cuvânt înainte al autorului la ediția în limba română. Traducere, note și postfață: Nicolae-Șerban Tanașoca, Editura Corint (col. *Geopolitică și geostrategie* 3), București, 2001 /208 pp./.

¹⁰ *Geschichte der Balkanländer. Von der Frühzeit bis zur Gegenwart*, Verlag C.H. Beck (*Beck's Historische Bibliothek*), München, 1995 /384 pp./.

¹¹ *Balkan-Chronik. 2000 Jahre zwischen Orient und Okzident*, Verlag Friedrich Pustet, Regensburg. Verlag Styria, Graz-Wien-Köln, 1997 /564 pp./; el este și coordonatorul volumului *Der ruhelose Balkan. Die Konfliktregionen Südosteuropas*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1994 /336 pp./.

¹² *The Balkans. From Constantinople to Communism*, Palgrave, New York, 2002 /468 pp./.

¹³ *Balkans into Southeastern Europe. A Century of War and Transition*, Palgrave Macmillan, New York, 2006 /256 pp./.

¹⁴ *A History of the Balkans 1804-1945*, Longman, London, 1999; ediție în limba română: *Istoria Balcanilor 1804-1945*. Traducere de Andreea Doica. Prefață de Lucian Leuștean, Polirom (seria *Historia*), Iași, 2002 /352 pp./.

¹⁵ *Imagining the Balkans*, Oxford University Press, New York, 1997; ediție în limba română: *Balcanii și Balcanismul*. Traducere din engleză de Mihaela Constantinescu și Sofia Opreșcu, Humanitas (seria *Istorie*), București, 2000 /400 pp./.

¹⁶ Conținutul multora dintre ele este integrat arhitecturii volumului – precum, la timpul respectiv procedase o apreciată cercetătoare nord-americană, al cărui volum (cunoscut și citat de către profesorul Ciachir, va avea și o ediție în limba română – vezi I. Ciupercă, *Postfață*, la Barbara Jelavich, *Istoria Balcanilor*. Traducere de Mihai-Eugen Avădanei. Postfață de I. Ciupercă, vol. II. *Secolul al XX-lea*, Institutul European (col. *Sinteze* 38), Iași, 2000, p. 415.

acestor conotații – nu doar pe autor de notorietatea ce o binemerita în balcanologia mondială, dar și pe istoriografia română de *o poziționare internațională pe deplin meritată*; iar pe cititorii de limbă engleză i-a privat de șansa luării contact cu o istorie a Balcanilor scrisă de un profesionist și împătimit român – cu sufletul și din perspectiva surselor documentare și al locului geopolitic al României.

Măcar, prin reeditarea de față – publicul românesc va avea, în continuare, acest avantaj. Și nu este puțin lucru într-o vreme în care amatorismul pare a concura valorile autentice. Și perene – cum este *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă (1789-1923)*.

conf. univ. dr. Stoica LASCU
(Universitatea „Ovidius” din Constanța)